

УДК 502.211:582:592/599(477.82-751.2)

Олена Міщенко

ФЛОРИСТИЧНА ТА ФАУНІСТИЧНА ЦІННІСТЬ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

На основі бальної оцінки із використанням коефіцієнтів репрезентативності та унікальності визначено флористичну та фауністичну цінність національних природних парків Волинської області. Результати досліджень засвідчують флористичне та фауністичне різноманіття та унікальність досліджуваних територіальних систем.

Ключові слова: національні природні парки, флористична цінність, фауністична цінність, репрезентативність, унікальність.

Національні природні парки – це природні та природно-антропогенні територіальні системи, які використовуються залежно від функціонального призначення з урахуванням природоохоронної, оздоровчої, наукової, рекреаційної, історико-культурної та інших цінностей.

На території Волинської області створено 3 національних природних парки: Шацький (ШНПП), “Прип’ять-Стохід” та Ківерцівський “Цуманська Пуща”. Метою дослідження – проведення флористичної та фауністичної оцінки національних природних парків області, яка визначає їх наукове, рекреаційне та природоохоронне значення.

Для визначення флористичної та фауністичної цінності парків використано коефіцієнти репрезентативності та унікальності. Коефіцієнт репрезентативності визначається відношенням кількості видів рослин, або тварин досліджуваної території до числа видів у області. Коефіцієнт унікальності оцінюється відношенням видів занесених до Червоної книги України в межах досліджуваної території та кількості видів занесених до Червоної книги України у області [6]. Для показників флористичної та фауністичної репрезентативності пропонуємо таку бальну шкалу: для 3 балів досліджуваний

коефіцієнт становитиме 31 – 40 % і більше; 2 балів – 10-30%; 1 балу – до 10 %. При підрахунку флористичної та фауністичної унікальності 3-м балам відповідатимуть показники 21-30% та більше, 2-м – 5-20% і 1- м балам оцінюються показники з коефіцієнтом до 5 % [4].

Показники флористичної цінності національних природних парків Волинської області наведені у табл. 1. Флора Шацького парку нараховує 1003 види, з них 41 занесені на сторінки Червоної книги [5], зокрема – береза низька, журавлина дрібноплідна, зозулинні черевички справжні, коручка болотна, лілія лісова, любка дволиста, меч-трава болотна та ін.

Таблиця 1

**Флористична цінність
національних природних парків Волинської області**

Найменування показника	Волинська область	Шацький НПП		НПП Прип'ять-Стохід		НПП Цуманська Пуща	
		показник	кількість балів	показник	кількість балів	показник	кількість балів
Кількість видів рослин	1272	1003	–	550	–	700	–
Коефіцієнт репрезентативності, %	–	79	3	43	3	55	3
Кількість видів рослин занесених до Червоної книги України	96	41	–	40	–	20	–
Коефіцієнт унікальності, %	–	43	3	42	3	21	3
Загальна кількість балів	–	–	6	–	6	–	6
Флористична цінність	–	–	3	–	3	–	3

Примітка. Складено за показниками [2; 3; 5; 7; 8].

Унаслідок надмірного зволоження території парку “Прип'ять-Стохід” водна рослинність є провідною у формуванні рослинного покриву. Тут здебільшого охороняються комплекси водної, прибережно-водної рослинності, боліт, заболочених лук. Флора парку налічує 40 видів рідкісних рослин, що занесені до Червоної книги України: щитолісник звичайний, який донедавна вважався зниклим на території України, альдрованда пухирчата, сальвінія плаваюча, пальчатокорінники м'ясочервоний та плямистий та ін.

В рослинному покриві НПП Ківецівський “Цуманська Пуща” спостерігається флористична різноманітність, де значне місце займають види рослин, які підлягають охороні на різних рівнях. Серед раритетної компоненти флори пущі 20 видів із Червоної книги України. Найрідкіснішими з них є центральноєвропейські види дрючок крилатий та астранція велика, а також діфазіаструм Зейлера, дуже рідкісний вид плаунових [7].

Як бачимо з табл. 2 створені на території Волинської області національні природні парки є фауністично-багатими територіями. Серед 387 видів хребетних тварин Волинської області 86 % їх складу фіксується у Шацькому НПП і НПП “Прип’ять-Стохід” та 64 % – у НПП Ківерцівський “Цуманська Пуща”.

Своєрідність фауни Шацького НПП визначається наявністю значних лісових та водно-болотних екосистем. Із ссавців тут зустрічаються лось європейський, кабан дикий, заєць сірий, вивірка звичайна. Серед видів, які занесені до Червоної книги зустрічаються видра, борсук, горностай, рожевий пелікан, жовта чапля, ропуха очеретяна, райдужниця велика та ін.

Таблиця 2

Фауністична цінність
національних природних парків Волинської області

Найменування показника	Волинська область	Шацький НПП		НПП “Прип’ять-Стохід”		НПП “Цуманська Пуща”	
		показник	кількість балів	показник	кількість балів	показник	кількість балів
Кількість видів хребетних тварин	387	333	–	333	–	249	–
Коефіцієнт репрезентативності, %	–	86	3	86	3	64	3
Кількість видів хребетних тварин занесених до Червоної книги України	70	63	–	70	–	21	–
Коефіцієнт унікальності, %	–	43,6	3	100	3	30	3
Загальна кількість балів	–	–	6	–	6	–	3
Фауністична цінність	–	–	3	–	3	–	3

Примітка. Складено за показниками [1; 7; 8].

Особливо важливе значення має ШНПП, як територія сезонних міграцій птахів оскільки тут перехрещуються Поліський широтний та Біломорсько-Балтійсько-Середземноморський міграційні шляхи.

Особливістю території парку “Прип’ять-Стохід” є наявність великого видового складу водоплавних та навколоводних птахів, серед них – лелека чорний, скопа, зміїд, підорлик малий та ін. Тут гніздяться деркач та баранець великий, що вважаються глобально вразливими видами. Усі ці та інші види птахів для підтримки своїх популяцій і забезпечення своїх функцій у руслово-заплавних екосистемах потребують незайманих у господарському відношенні біотопів, що зосереджені у заплавах річок Прип’ять і Стохід. Ці заплави мають стратегічне значення для збереження, міграцій та поширення видового біорізноманіття у регіоні та між екосистемами. На території парку трапляються 70 видів хребетних тварин занесених до Червоної книги України, зокрема – ропуха очеретяна, лелека чорний, казарка червоноголова, скопа, шуліка, очеретянка прудка, журавель сірий, беркут, орлан білохвіст, борсук, видра річкова та ін.

За узагальненими даними на території НПП Ківецівський “Цуманська Пуща” виявлено 249 видів хребетних тварин. Представленість фауни хребетних занесеної до Червоної книги України зазначеної території сягає 21 вид, зокрема: лелека чорний, підорлик малий і журавель сірий, видра річкова та ін.

Висновки. Відповідно до запропонованої в роботі бальної шкали флористична та фауністична цінність національних природних парків Волинської області оцінюється найвищим балом. Варто зазначити, що дослідження фауни та флори НПП “Цуманська Пуща” в наукових працях представлені слабко, що пояснюється, насамперед, відсутністю проведеного зонування цієї території, чітких меж парку.

Література:

1. Зінченко О. П. Стан вивченості тваринного світу Шацького національного природного парку / О. П. Зінченко // Наук. вісн. Волин. держ. ун-

ту ім. Лесі Українки / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2007 – № 11, ч. 1. – С. 190.

2. Коцун Л. Синантропна флора Волинської області : монографія / Л. Коцун, І. Кузьмішина. – Луцьк : Східноєвр. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – 192 с. ; іл.

3. Кузьмішина І. І. Созофіти Волинської області (Україна) / І. І. Кузьмішина, Л. О. Коцун, В. П. Войтюк, Б. Б. Коцун, Т. П. Лісовська // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: зб. наук. пр. / за заг. ред. Ф. В. Зузука. – Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – № 11. – С. 196–201.

4. Міщенко О. В. Розвиток екологічного туризму в національних природних парках Волинської області [Текст]: монографія / О. Міщенко, Л. Черчик. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – 164 с.

5. Охоронюваний компонент флори Шацького національного природного парку, його динаміка і стан збереженості / П. Т. Ященко, В. І. Матейчик, В. В. Турич, Я. В. Турич // Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку : матеріали наук. конф. , (2–5 верес. 2010), смт. Шацьк. – Л., 2010. – С. 10–16.

6. Социально-экологическая значимость природно-заповедных территорий Украины / Т. Л. Андриенко, П. Г. Плюта, Е. И. Прядко, Г. Н. Каркуциев ; Ин-т ботаники им. Н. Г. Холодного АН УССР. – К. : Наук. думка, 1991. – 160 с.

7. govinfo.library.files.wordpress.com/2013/01/z_11-12-2006.pdf

8. pripyat-stohid.com.ua/uk/rekreacija/turistichni-marshruti/pripjatski-mandri.